EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2021.7.22.
COM(2021) 408 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló (EU) 2019/1021 rendelet 9. cikkének (4) bekezdése szerinti harmadik európai uniós intézkedési terv felülvizsgálatáról és aktualizálásáról

{SWD(2021) 201 final}

1. BEVEZETÉS

A környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról (POP) szóló Stockholmi Egyezményt[1] (a továbbiakban: Stockholmi Egyezmény) 2001 májusában fogadták el, és 2004-ben lépett hatályba. Az Európai Unió (a továbbiakban: az Unió) és tagállamai[2] részes felei az Egyezménynek[3], amelyet először a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló 850/2004/EK rendelet[4] ültetett át az európai uniós jogba. Az említett rendeletet felváltotta a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló átdolgozott (EU) 2019/1021 rendelet[5] (a továbbiakban: POP-rendelet).

A Stockholmi Egyezmény 7. cikke értelmében minden Részes Fél köteles:

a) kidolgozni egy végrehajtási tervet az Egyezményben vállalt kötelezettségeinek teljesítésére és törekedni annak végrehajtására;

b) eljuttatni végrehajtási tervét a Részes Felek konferenciájának az Egyezmény adott Félre vonatkozóan történő hatálybalépését követő két éven belül; és

c) felülvizsgálni és, ahol alkalmazható, naprakész állapotba hozni végrehajtási tervét rendszeres időközönként és a Részes Felek konferenciájának döntésével meghatározott módon.

Az első európai intézkedési terv kidolgozására 2007-ben került sor, „Közösségi intézkedési terv” címmel (SEC(2007) 341)[6]. A közösségi intézkedési tervet először 2014-ben frissítették az uniós intézkedési tervvel (COM(2014) 306 final), majd 2019 elején sor került annak további aktualizálására (COM(2018) 848 final). A harmadik uniós végrehajtási terv felülvizsgálata és aktualizálása azért vált szükségessé, hogy megvizsgálják

1. a POP-rendelet átdolgozását, amely 2019 júliusában felváltotta az eredeti 850/2004/EK rendeletet;

2. újabb, tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok felvételét a Stockholmi Egyezménybe, beleértve a dikofol növényvédő szert és a perfluor-oktánsav (PFOA) ipari vegyi anyagot, annak sóit, valamint a PFOA-rokon vegyületeket; és

3. a területen bekövetkezett műszaki fejlődést és a jogszabályi környezet változását.

Ez az uniós intézkedési terv az illetékes tagállami hatóságokkal, az iparággal, környezetvédelmi szervezetekkel és a nyilvánossággal folytatott konzultáció tárgyát képezte. Az uniós intézkedési terv előterjesztésre kerül a Stockholmi Egyezmény Titkárságánál, az Egyezmény Részes Feleként az Unióra háruló kötelezettségeknek megfelelően.

---

1 http://www.pops.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/2232/Default.aspx

2 Egy uniós tagállam (Olaszország) még nem ratifikálta az egyezményt.

3 A Tanács 2006/507/EK határozata (2004. október 14.) a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló Stockholmi Egyezménynek az Európai Közösség részéről való megkötéséről (HL L 209., 2006.7.31., 1. o.).

4 Az Európai Parlament és a Tanács 850/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról és a 79/117/EGK irányelv módosításáról (HL L 158., 2004.4.30., 7. o.).

5 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1021 rendelete (2019. június 20.) a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról (átdolgozás) (HL L 169., 2019.6.25., 45. o.).

6 https://ec.europa.eu/environment/chemicals/international_conventions/pdf/sec_2007_341.pdf

2. A KÖRNYEZETBEN TARTÓSAN MEGMARADÓ SZERVES SZENNYEZŐ ANYAGOK (POP)

A POP anyagok olyan vegyi anyagok, amelyek a környezetben tartósan megmaradnak, biológiailag felhalmozódnak, és súlyosan káros hatásaik miatt veszélyt jelenthetnek az emberi egészségre és a környezetre. Ezek a szennyező anyagok az országhatárokon át eredetüktől távoli helyekre jutnak el, és olyan régiókban is felhalmozódnak, ahol soha nem használták vagy bocsátották ki őket. A POP anyagok a Földön mindenütt veszélyt jelentenek a környezetre és az emberi egészségre, így például az Északi-sarkvidék, a balti térség és az Alpok vidéke is az EU POP-elnyelő helyei. Szükségesnek bizonyult a nemzetközi fellépés az ilyen anyagok gyártásának, felhasználásának és kibocsátásának csökkentése és kiküszöbölése érdekében. Az 1. táblázat a POP anyagokra vonatkozó nemzetközi okmányokban tárgyalt anyagok felsorolását tartalmazza.

3. A POP ANYAGOKKAL FOGLALKOZÓ NEMZETKÖZI MEGÁLLAPODÁSOK

3.1. Az ENSZ EGB jegyzőkönyve a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról[7]

A nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről szóló egyezményhez (a levegőszennyezésről szóló egyezmény) kapcsolódó, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló jegyzőkönyvet 1998. június 24- én fogadták el a dániai Aarhusban (1998. évi Aarhusi Jegyzőkönyv a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról, a továbbiakban: POP-jegyzőkönyv). A POP-jegyzőkönyvet az Európai Unió és 23 tagállam hagyta jóvá[8]. A POP-jegyzőkönyv középpontjában jelenleg egy 16 anyagot, ezen belül pedig tizenegy növényvédő szert, két ipari vegyi anyagot és három nem szándékos melléktermeket tartalmazó lista áll. 2009-ben a Részes Felek hét új anyag jegyzékbe vételére vonatkozó határozatokat fogadtak el. E határozatok azonban még nem léptek hatályba.

A POP-jegyzőkönyv azonnali vagy későbbi hatállyal megtiltja a listán szereplő vegyi anyagok gyártását és felhasználását, és rendelkezik az ilyen vegyi anyagokból álló vagy azokat tartalmazó hulladék kezeléséről. Arra kötelezi a Részes Feleket, hogy csökkentsék a dioxinok, furánok, többgyűrűs aromás szénhidrogének (PAH) és a hexaklór-benzol (HCB) kibocsátását, és konkrét kibocsátási határértékeket határoz meg a települési, a veszélyes és a kórházi hulladék égetésére vonatkozóan. A végső cél e POP anyagok bevezetésének, kibocsátásának és veszteségeinek kiküszöbölése.

3.2. A Stockholmi Egyezmény

A Stockholmi Egyezményt 2001-ben fogadták el az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) keretében, és az 2004-ben lépett hatályba. Az Egyezmény globális fellépést sürget kezdetben tizenkét POP anyaggal szemben, általános célkitűzése pedig az emberi egészség és a környezet védelme a POP anyagokkal szemben. Előírja a Részes Felek számára, hogy tegyenek intézkedéseket a POP anyagok környezetbe történő kibocsátásának kiküszöbölése, illetve csökkentése érdekében. Az Egyezmény konkrét utalást tartalmaz a környezetről és a fejlődésről szóló 1992. évi riói nyilatkozat 15. elvében kifejtett elővigyázatossági megközelítésre. Ezt az elvet a Stockholmi Egyezmény 8. cikke hajtja végre, amely rögzíti az újabb vegyi anyagok jegyzékbe vételére vonatkozó szabályokat.

---

[7] http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm

[8] Görögország, Málta, Lengyelország és Portugália még nem hagyta jóvá a POP-jegyzőkönyvet (https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en).

A Stockholmi Egyezmény A. mellékletében foglalt listán jelenleg 28 olyan vegyi anyag vagy vegyianyag-csoport szerepel, amelyek – néhány általános, illetve speciális kivétel mellett – gyártási és felhasználási tilalom alatt állnak. Ezenfelül szigorú korlátozás alá esik a DDT – számos fejlődő országban jelenleg is alkalmazott növényvédő szer – gyártása és használata, a Stockholmi Egyezmény B. mellékletében meghatározottak szerint. A B. mellékletben szerepel továbbá a PFOS, annak sói, valamint a PFOSF, amelyek vonatkozásában kivételek és elfogadhatónak tekintett felhasználási módok is érvényben vannak.

Az általános kivételek lehetővé teszik a laboratóriumi szintű kutatást, a referenciamintaként történő felhasználást, valamint a vegyi anyagokban, keverékekben és árucikkekben nem szándékosan, elenyésző mennyiségben előforduló szennyező anyagokat. A vonatkozó kötelezettség hatálybalépésének napját megelőzően gyártott vagy használatba került árucikkekben előforduló POP anyagok szintén kivétel tárgyát képezik, feltéve, hogy a Részes Felek tájékoztatják a Stockholmi Egyezmény Titkárságát a felhasználásról, és nemzeti hulladékgazdálkodási tervet nyújtanak be az ilyen árucikkek vonatkozásában.

A C. mellékletben felsorolt, nem szándékosan előállított melléktermékeket (dioxinok, furánok, poliklórozott bifenilek, pentaklórbenzol, hexaklórbenzol és poliklórozott naftalinok – 2016. december, valamint hexaklór-butadién – 2018. december) folyamatosan a lehető legalacsonyabb szintre kell csökkenteni, a végső célkitűzés pedig – lehetőség szerint – a kibocsátás teljes kiküszöbölése. A C. melléklet szerint a Részes Felek a Stockholmi Egyezmény C. mellékletének II. és III. részében meghatározott főbb szennyezőforrás-kategóriákon belüli új források tekintetében kötelesek ösztönözni és intézkedési terveikkel összhangban megkövetelni az elérhető legjobb technikák alkalmazását.

A Stockholmi Egyezmény előirányozza továbbá a POP anyagokból álló vagy azokat tartalmazó készletek azonosítását és biztonságos kezelését. A POP anyagokat tartalmazó, ilyen anyagokból álló, illetve ilyen anyagokkal szennyezett hulladékot olyan módon kell ártalmatlanítani, hogy annak POP-tartalma megsemmisüljön vagy visszafordíthatatlan módon átalakuljon úgy, hogy ne mutassa a POP anyagok jellemzőit. Amennyiben ez környezetvédelmi szempontból nem előnyös, vagy ha a POP-tartalom alacsony, a hulladékot más környezetbarát módon kell ártalmatlanítani. Kifejezetten tilosak az olyan ártalmatlanítási műveletek, amelyek a POP anyagok visszanyeréséhez vagy újrafelhasználásához vezethetnek. A hulladékok szállítását illetően figyelembe kell venni a vonatkozó nemzetközi szabályokat, előírásokat és iránymutatásokat, így a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló 1989. évi bázeli egyezményt.

1. táblázat: A nemzetközi szinten szabályozott POP anyagok áttekintése (a Stockholmi Egyezménybe 2009 óta felvett új POP anyagokat szürke színnel jelöltük)

Anyag	CAS-szám	Szerepel a Stockholmi Egyezményben	Szerepel a POP-jegyzőkönyvben	Szerepel a POP-rendeletben
Szándékosan előállított POP anyagok				
Aldrin	309-00-2	A. melléklet	Igen	Igen
Klórdán	57-74-9	A. melléklet	Igen	Igen
Klórdekon	143-50-0	A. melléklet	Igen	Igen
Dieldrin	60-57-1	A. melléklet	Igen	Igen
Endoszulfán	959-98-8 33213-65-9 115-29-7	A. melléklet	Nem	Igen
Endrin	72-20-8	A. melléklet	Igen	Igen

Anyag	CAS-szám	Szerepel a Stockholmi Egyezményben	Szerepel a POP-jegyzőkönyvben	Szerepel a POP-rendeletben
Heptaklór	76-44-8	A. melléklet	Igen	Igen
Hexabróm-bifenil (HBB)	36355-01-8	A. melléklet	Igen	Igen
Hexabróm-ciklododekán (HBCDD) (beleértve annak izomerjeit is)	25637-99-4 3194-55-6 134237-50-6 134237-51-7 134237-52-8	A. melléklet	Nem	Igen
Hexabróm-difenil-éter és heptabróm-difenil-éter	36483-60-0; 68928-80-3; és egyebek	A. melléklet	Igen	Igen
				Igen
Hexaklórbenzol (HCB)	118-74-1	A. melléklet	Igen	Igen
Alfa-hexaklór-ciklohexán*	319-84-6; 608-73-1	A. melléklet	Igen: Hexaklór-ciklohexánok (HCH); CAS-szám: 608-73-1[9]), többek között lindán (CAS-szám: 58-89-9)	Igen (a lindánban található összes izomer, köztük a gamma-HCH)
Béta-hexaklór-ciklohexán*	319-85-7	A. melléklet		
Lindán*	58-89-9	A. melléklet		
Mirex	2385-85-5	A. melléklet	Igen	Igen
Pentaklórbenzol	608-93-5	A. melléklet	Igen	Igen
Pentaklórfenol (PCP)	87-86-5 és egyebek	A. melléklet	Nem	Igen – a 2019-es átdolgozással felvéve
Poliklórozott bifenilek (PCB)	1336-36-3 és egyebek	A. melléklet	Igen	Igen
Tetrabróm-difenil-éter és pentabróm-difenil-éter	40088-47-9; 32534-81-9; és egyebek	A. melléklet	Igen	Igen
				Igen
Toxafén	8001-35-2	A. melléklet	Igen	Igen
DDT	50-29-3	B. melléklet	Igen	Igen
Perfluoroktán-szulfonsav és sói, valamint perfluoroktán-szulfonil-fluorid (PFOS)	1763-23-1; 307-35-7, és egyebek	B. melléklet	Igen	Igen
Perfluor-oktánsav (PFOA) és sói, valamint PFOA-rokon vegyületek	335-67-1	A. melléklet	Nem	Igen – 2020. áprilisban felvéve
Rövidláncú klórozott paraffinok (SCCP)	85535-84-8; és egyebek	A. melléklet	Igen	Igen
Hexaklór-butadién (HCBD)	87-68-3	A. melléklet	Igen	Igen
Poliklórozott naftalinok (PCN)	70776-03-3 és egyebek	A. melléklet	Igen	Igen
Bisz(pentabrómfenil)éter, más néven dekabróm-difenil-éter (c-dekaBDE)	1163-19-5	A. melléklet	Nem	Igen – a 2019-es átdolgozással felvéve
Dikofol	115-32-2	A. melléklet	Nem	Igen – 2020. júniusban felvéve
Nem szándékosan előállított POP anyagok				
Poliklórozott dibenzo-p-dioxinok (PCDD)	1746-01-6	C. melléklet	Igen	Igen
Poliklórozott dibenzo-furánok (PCDF)	1746-01-6	C. melléklet	Igen	
Hexaklórbenzol (HCB)	118-74-1	C. melléklet	Igen	Igen
Pentaklórbenzol	608-93-5	C. melléklet	Igen	Igen – a 2019-es átdolgozással

[9] Ez alatt a CAS-szám alatt szerepel az alfa-, béta-, gamma-, delta- és epszilon-HCH izomerkeveréke.

Anyag	CAS-szám	Szerepel a Stockholmi Egyezményben	Szerepel a POP-jegyzőkönyvben	Szerepel a POP-rendeletben
				felvéve
Poliklórozott bifenilek (PCB-k)	1336-36-3 és egyebek	C. melléklet	Igen	Igen
Poliklórozott naftalinok (PCN)	70776-03-3 és egyebek	C. melléklet	Igen	Igen – a 2019-es átdolgozással felvéve
Többgyűrűs aromás szénhidrogén (PAH-k)	207-08-9 és egyebek	Nem	Igen	Igen
Hexaklór-butadién (HCBD)	87-68-3	C. melléklet	Igen	Igen – a 2019-es átdolgozással felvéve

* A lindán, az alfa- és béta-hexaklór-ciklohexán, valamint a klórdekon és a hexabróm-bifenil a Stockholmi Egyezménybe újonnan felvett POP anyagok, amelyek azonban már szerepeltek a POP-jegyzőkönyvben és a POP-rendeletben.

4. A POP ANYAGOKRA VONATKOZÓ UNIÓS INTÉZKEDÉSI TERV CÉLJA

A Stockholmi Egyezmény minden Részes Fél számára előírja azt a kötelezettséget, hogy dolgozzon ki egy végrehajtási tervet az Egyezményben vállalt kötelezettségeinek teljesítésére és törekedjen annak végrehajtására. Az Unió esetében ezt a kötelezettséget a POP-rendelet 9. cikke is végrehajtja. A Bizottság ezért 2007-ben kidolgozta a POP anyagokra vonatkozó uniós intézkedési tervet, amely kiterjed a POP-jegyzőkönyv hatálya alá tartozó anyagokra is[10]. Ezt a tervet később a Stockholmi Egyezmény, a POP-jegyzőkönyv és az uniós jog fejlődésével párhuzamosan több alkalommal frissítették.

Az uniós intézkedési terv általános célja nem csupán a jogi kötelezettségek teljesítése, de az is, hogy számba vegyék a meghozott intézkedéseket és meghatározzanak egy stratégiát és cselekvési tervet a Stockholmi Egyezményben és/vagy a POP-jegyzőkönyvben szereplő POP anyagokkal kapcsolatos további uniós intézkedésekre vonatkozóan.

Az uniós intézkedési terv célja tehát:

- a POP anyagokkal kapcsolatban már létező uniós intézkedések felülvizsgálata,
- azok hatékonyságának értékelése, valamint annak megállapítása, hogy azok kielégítően teljesítik-e a Stockholmi Egyezmény szerinti kötelezettségeket,
- további uniós intézkedések meghatározása,
- a további intézkedések végrehajtására vonatkozó terv kidolgozása,
- a POP anyagok kezelése és egyéb környezetvédelmi politikák, valamint más szakpolitikai területek közötti kapcsolatok és lehetséges szinergiák meghatározása és erősítése, valamint
- a POP anyagokkal és az azokra vonatkozó ellenőrző intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság növelése.

[10] SEC(2007) 341

5. AZ UNIÓS INTÉZKEDÉSI TERV ÖSSZEFOGLALÁSA

A negyedik uniós intézkedési tervet az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum tartalmazza. A harmadik intézkedési terv felülvizsgálata és aktualizálása megvizsgálja a POP-rendelet átdolgozásában szereplő változásokat, újabb tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok felvételét a Stockholmi Egyezménybe, valamint a területen bekövetkezett műszaki fejlődést és a jogszabályi környezet változását.

A bevezető rész áttekintést nyújt a nemzetközi jogszabályi keretről, amelybe a POP-rendelet illeszkedik, és röviden ismerteti a POP-jegyzőkönyv és a Stockholmi Egyezmény tartalmát.

A **2. fejezet** bemutatja, hol tart az EU a fent említett nemzetközi egyezményekben való tagságából fakadó kötelezettségeinek teljesítésében. Ismerteti a tárgykörben elfogadott uniós jogi aktusokat, valamint a végrehajtást támogató pénzügyi eszközöket.

Ez elsősorban az uniós intézkedési terv új szakaszait tartalmazza, amelyek részletesen ismertetik a POP-rendeletet. A POP-rendelet részeként az Európai Vegyianyag-ügynökségre (ECHA) számos feladat hárul az Európai Bizottság támogatásával kapcsolatban, többek között a POP anyagok jegyzékébe felveendő új anyagok azonosítására irányuló munka terén. A rendelet e módosítása jobban összehangolja a POP-rendelet szerinti folyamatokat a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH) szóló, kapcsolódó jogszabállyal, azaz az 1907/2006/EK rendelettel. Az ECHA továbbá köteles további információkat szolgáltatni az ECHA honlapján[11], beleértve az új anyagok jegyzékbe vételére irányuló javaslat előkészítésére vonatkozó értesítést, valamint egy nyolchetes konzultációs lehetőséget bármely érdekelt fél számára, lehetővé téve az ágazat, a nem kormányzati szervezetek és a kutatószervezetek számára a nagyobb átláthatóságot és a közreműködést a POP anyagok jegyzékébe felveendő anyagokkal kapcsolatos adatszolgáltatás terén.

A POP-rendelet módosítja a tagállamok jelentéstételi kötelezettségét is. A 850/2004/EK rendelet célkitűzései tekintetében elért eredményekkel kapcsolatban a Bizottságnak a 12. cikk értelmében benyújtandó éves és háromévenkénti jelentés helyébe a POP-rendelet 13. cikke lép, amely előírja a tagállamok számára a POP-rendelet célkitűzései tekintetében elért eredmények leírását tartalmazó jelentés összeállítását és közzétételét. A tagállamok a jelentésekben szereplő információkhoz hozzáférést biztosítanak a Bizottság és az ECHA részére.

A 2. fejezet további információkat tartalmaz a talajra és a szennyezett területekre vonatkozó uniós jogszabályokról, amelyek az uniós intézkedési terv és a közösségi intézkedési terv korábbi változataiban nem szerepeltek. Ez magában foglalja a környezeti felelősségről szóló irányelv (2004/35/EK), a termésnövelő anyagokról szóló (EU) 2019/1009 rendelet és a talajvédelemre vonatkozó tematikus stratégia részletes ismertetését.

A **3. fejezet** átfogó értékelést nyújt az Unióban lévő POP anyagokról, kitérve azok gyártására, felhasználására és forgalomba hozatalára, továbbá a meglévő készletekre és a hulladékáramok szennyezettségére. Ez a fejezet főként a tagállamok által készített jelentéseken és intézkedési terveken alapul.

A fejezet új szakaszokat tartalmaz, amelyek részletesen foglalkoznak különösen a következőkkel:

- A dekabróm-difenil-éter (dekaBDE) brómozott égésgátló, amelyet az Unióban széles körben használtak műanyagokban és bútorszövetekben, mielőtt 2019 márciusában

[11] https://echa.europa.eu/understanding-pops

hatályba lépett a dekaBDE használatára vonatkozó REACH-korlátozás. 2017 májusában a Stockholmi Egyezmény Részes Feleinek konferenciája úgy határozott, hogy a dekaBDE-t felveszi az A. mellékletbe. Az uniós intézkedési jelentés szerint a dekaBDE felhasználása az Unióban 2000-ben tetőzött 75 000 tonnán, 2019-re pedig megvalósult annak teljes körű kivezetése. Tekintettel a kezelt árucikkek élettartamára, a dekaBDE várhatóan még több évig hatással lesz a hulladékáramokra.

- A perfluor-oktánsav (PFOA) és sói, valamint a PFOA-rokon vegyületek. A PFOA a Stockholmi Egyezmény mellékletében a perfluoroktán-szulfonsav (PFOS) után másodikként bejegyzett per- és poli-fluor-alkil-anyag (PFAS). A PFOA-t széles körben, nagyon sokféle alkalmazásban használják az Unióban víz-, olaj- és foltlepergető szerként, valamint intermedierként, fluort tartalmazó polimerek gyártása során. A PFOA 2019-ben került be a Stockholmi Egyezménybe, számos kivétellel. A PFOA és a PFOA-val szennyezett hulladék kezelése jelentős kihívást jelent az Unió számára a következő évtizedben és azt követően.
- A pentaklór-fenol (PCP) növényvédő szer, amelyet korábban faanyagvédő szerként használtak, elsősorban ipari környezetben, például villamosenergia-átviteli vezetékekben és vasúti talpfákon. A PCP-t, annak sóit és észtereit 2015 májusában vették fel a Stockholmi Egyezmény A. mellékletébe. A PCP használatát az Unióban 1991 óta korlátozzák, 2008-ban pedig további korlátozások bevezetésére került sor a REACH keretében. Bár az Unióban már hosszú évek óta nem alkalmaznak PCP-t faanyagok kezelésére, a kezelt faanyagok élettartama akár 50 év is lehet, ami problémákat okozhat a fahulladék végleges kezelését illetően.
- A dikofol növényvédő szer, amelyet a DDT helyettesítésére használtak atkák és más károsítók elleni védekezéshez különböző növények, például gyümölcsök, zöldségek, dísznövények, gyapot és tea esetében. A dikofolt 2019 májusában vették fel a Stockholmi Egyezménybe. Az Unión belül a dikofol felhasználása a 2000. évi 317 tonnáról 2009-re évi 32 tonnára csökkent. A dikofol használata 2010 után már nem engedélyezett az Unióban. 2013-ban a dikofolt felvették a környezetminőségi előírásokról szóló irányelvbe is (2013/39/EU). Korlátozott mértékben várhatók a korábbi időszakból megörökölt problémák (a korábbi felhasználási helyeken kívül), habár az importált termények szennyeződése olyan területet jelenthet, ahol további védekezésre lehet szükség.

A 3. fejezet naprakész információkkal szolgál a dielektromos berendezésekben hőátadó folyadékként használt poliklórozott bifenilek (PCB-k) végleges kivezetése és megsemmisítése (vagy visszafordíthatatlan átalakítása) érdekében végzett munkával kapcsolatban. Egy 2017-ben végzett felmérés szerint a legtöbb tagállam jelentős eredményeket ért el a PCB-ket tartalmazó berendezések használatának megszüntetése terén. A POP-rendelet tartalmazza a Stockholmi Egyezményben a PCB-k 2025-ig történő fokozatos kivezetésére vonatkozóan meghatározott célértéket.

A 3. fejezet részletesen ismerteti a nagyon mozgékony anyagok tekintetében a POP anyagokra vonatkozó kritériumok újraértékelése érdekében végzett munkát, amely magában hordozza a bioakkumuláció kritériumát kiegészítő új kritériumok kidolgozásának lehetőségét.

A **4. és az 5. fejezet** mélyrehatóan elemzi a Stockholmi Egyezményben foglalt egyes kötelezettségeket, amelyek kihatnak arra, ahogyan az EU a POP anyagokat kezeli. Ezen elemzés alapján az uniós intézkedési terv 31 intézkedést határoz meg, amelyek révén az Unió javíthatja a Stockholmi Egyezményből fakadó kötelezettségeinek teljesítését.

A 3. és a 4. fejezet bemutatja, hogy a Stockholmi Egyezményben, illetve a POP-jegyzőkönyvben felsorolt és a POP-rendelettel már 2008 előtt szabályozott anyagok (a régi POP anyagok) használatát fokozatosan megszüntették. A régi POP anyagok még létező használata már csak olyan árucikkekben fordul elő, amelyeket a POP-rendelet hatálybalépése előtt gyártottak és helyeztek forgalomba, illetve kutatási célú referenciamintaként használják fel azokat. Mindkét megmaradt felhasználási mód a Stockholmi Egyezményben és a POP-rendeletben biztosított általános kivételek hatálya alá tartozik.

A Stockholmi Egyezménybe vagy a POP-jegyzőkönyvbe 2009 és 2017 között újonnan felvett POP anyagok később bekerültek a POP-rendeletbe. A Stockholmi Egyezménybe 2019 májusában felvett POP anyagok használatát már vagy régen megszüntették az Unióban (dikofol), vagy pedig a REACH keretében további ellenőrzés alatt álltak (PFOA, annak sói és rokon vegyületei), és 2020-ban bekerültek a POP-rendeletbe.

Egyes POP anyagok, különösen a brómozott égésgátlók (PBDE-k és HBCDD-k) és a perfluorozott vegyi anyagok (PFOA, annak sói és rokon vegyületei) esetében a felhasználás egészen a közelmúltig folytatódott, ami azt jelenti, hogy az ezeket az anyagokat tartalmazó hulladékok az elkövetkező években kihívást jelenthetnek az Unió és a tagállamok számára. Ezen túlmenően egyes tagállamokba POP anyagokat tartalmazó hulladékokat (pl. felhasználatlan növényvédő szereket vagy szennyezett berendezéseket) importáltak azok kezelése és ártalmatlanítása érdekében. Ezekre a behozatalokra a Stockholmi Egyezmény rendelkezésivel összhangban került sor, és azok globális szinten hozzájárulnak a POP anyagok általános csökkentéséhez és megfelelő kezeléséhez.

Néhány tagállamban még mindig fellelhetők olyan felhasználatlan növényvédőszer-készletek, amelyek POP anyagokat tartalmaznak, és amelyek gyártását, használatát és forgalomba hozatalát már szigorúan tiltja a POP-rendelet. Ezek a készletek, valamint a POP anyagokból álló vagy azokkal szennyezett egyéb hulladékok megfelelő kezelést igényelnek a környezetkímélő ártalmatlanítás biztosítása érdekében, beleértve a megfelelő határértékek és hulladékkezelési műveletek meghatározását és felülvizsgálatát. E célból a Bizottság jelenleg a POP-rendelet IV. és V. mellékletének módosítására irányuló javaslat előkészítésén dolgozik.

A tagállamok körében 2017-ben a dielektromos berendezések hőátadó folyadékaiban található PCB-k fennmaradó és használatban lévő készleteire vonatkozóan végzett felmérés rámutatott arra, hogy az 1990-es feltételezett készlet kevesebb mint 10 %-a maradt meg. Néhány tagállam esetében azonban jóval nagyobb, az 1990-es referenciaérték mintegy 50 %-át kitevő készletek maradtak fenn. A Stockholmi Egyezmény előírja a PCB-k berendezésekben való használatának 2025-ig történő fokozatos megszüntetését, és megköveteli a Részes Felektől, hogy 2028-ig biztosítsák a PCB-ket tartalmazó, hulladékká vált folyadékok környezetvédelmi szempontból megfelelő kezelését.

A **6. és a 7. fejezet** további információkat nyújt más, a jegyzékbe felvett vegyi anyagokhoz nem közvetlenül kapcsolódó kötelezettségek végrehajtásával kapcsolatban. Ezek a fejezetek rámutatnak arra, hogy a tagállamok között, valamint harmadik országokkal műszaki kérdésekkel kapcsolatban folytatott információcsere továbbra is kihívást jelent, és azt javítani kell a POP-rendelet végrehajtásának hatékonyabb támogatása érdekében.

Emellett 2019 őszén nyilvános konzultációra került sor az uniós intézkedési terv legfrissebb változatáról. A válaszadók visszajelzései rávilágítottak mind a nagyközönség, mind a szakértők aggályaira. A válaszadók kiemelték különösen a POP anyagokkal kapcsolatos, folyamatban lévő tagállami és uniós szintű tevékenységek láthatóságának hiányát (ideértve azt is, hogy miként tudnának ezen segíteni), valamint azt, hogy hiányzik a megfelelő

érdekképviseleti csoportokra szabott kommunikáció arról, hogy mik a POP anyagokkal kapcsolatos fő aggályok és problémák. A lakossági válaszadók különösen arra hívták fel a figyelmet, hogy számukra a legnagyobb gondot a felhasználatlan növényvédő szerekre és az élelmiszerek szennyeződésére vonatkozó tájékoztatás jelenti.

Az uniós kötelezettségek teljesítésének javítását célzó 31 intézkedés egyike a nyilvánossággal és a legfontosabb érdekelt felekkel folytatott kommunikációra összpontosul.

Az Unió és a tagállamok jelentős műszaki és pénzügyi segítséget nyújtanak annak érdekében, hogy támogassák a Stockholmi Egyezmény fejlődő országok általi végrehajtását különböző eszközökön keresztül.

6. ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK

Az Unióban a POP anyagok gyártására, forgalomba hozatalára és használatára vonatkozó jogszabályi intézkedések, valamint a POP anyagokból álló vagy ilyen anyagokat tartalmazó hulladék kezelésével kapcsolatos intézkedések kellő mértékben átfogóak az Egyezményből és a POP-jegyzőkönyvből eredő kötelezettségek teljesítéséhez.

Jelentős előrelépés történt a POP anyagok megszüntetése terén. A POP anyagok gyártása és használata tilos, bizonyos kisebb kivételek mellett. Az Unió számára a fő kihívást a POP anyagok hulladékciklusból és a megmaradt készletekből történő eltávolítása jelenti, mivel ezek továbbra is jelentős kibocsátási forrást képviselnek. Jelenleg a legnagyobb kihívást a korábban égésgátlóként használt brómozott POP anyagok (PBDE és HBCDD), a perfluorozott vegyületek (PFOA, annak sói és rokon vegyületei), a felhasználatlan növényvédő szerek kezelése és a PCB-k dielektromos berendezésekből való végleges kivonása jelenti a POP-rendeletben meghatározott, 2025-ig teljesítendő célérték tekintetében.

Tekintettel a Stockholmi Egyezményből eredő kötelezettségekre, és figyelembe véve az Unióban fennálló helyzetet, az intézkedési terv 31 cselekvést vázol fel, amelyek szükségesek a kötelezettségek teljesítéséhez. Öt cselekvés új, és a listára újonnan felvett vegyi anyagokra irányul. Nyolc cselekvés folyamatos (folyamatban van), 16 cselekvés pedig már szerepelt az előző intézkedési tervben és még mindig folyamatban van, mivel még nem valósult meg, illetve továbbra is releváns.

A POP anyagok kibocsátása nem szándékos gyártás következtében továbbra is az egyik legfontosabb megoldandó probléma az Unióban. Ezért számos cselekvés irányul olyan, megfelelő intézkedések kidolgozására, amelyekkel tovább csökkenthető a POP anyagok kibocsátása. A nem szándékosan kibocsátott POP anyagok keletkezésének olyan eljárások és technológiák kifejlesztése révén történő megelőzésével, amelyek lehetővé teszik az ilyen anyagok keletkezésének az elkerülését, elsősorban az ipari termelés területén kellene foglalkozni, de azt ki kell terjeszteni olyan háztartási forrásokra is, mint például a diffúz égetési források. További kutatásokra és technológiai fejlesztésekre van szükség ezen a területen.

Minden tagállam létrehozta a poliklórozott bifenilt (PCB) tartalmazó berendezések nyilvántartását, és kidolgozta az azok ártalmatlanítására és összegyűjtésére vonatkozó cselekvési tervet. A PCB-t tartalmazó berendezések jelenlegi mennyiségére vonatkozó adatok azt mutatják, hogy számos tagállam jó eredményeket ért már el; más tagállamok előtt azonban még mindig kihívások állnak, és további erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy teljesítsék a Stockholmi Egyezményben a PCB használatának 2025-ig történő fokozatos megszüntetésére vonatkozóan meghatározott célkitűzést.

A brómozott POP anyagok – különösen a PBDE-k és a HBCDD-k – égésgátlóként történő felhasználása széles körben elterjedt az Unióban, de a POP-rendelet már tiltja a PBDE-k és a HBCDD-k használatát, és kivezetésük néhány évvel ezelőtt befejeződött. A kezelt árucikkek élettartama azonban kihívást jelent az ilyen anyagokat tartalmazó hulladékanyagok kezelése szempontjából. Jelentős előrelépés történt az ilyen anyagok hulladékáramokon belüli azonosítására és elkülönítésére szolgáló technikák kifejlesztése terén, beleértve a Titkárság által kidolgozott útmutatást is. Mindazonáltal további erőfeszítésekre van szükség a hulladékáramban lévő brómozott POP anyagok jelentette problémák kezelésének elősegítése érdekében. Ezen túlmenően, míg a kezelt műanyagokat meghatározott hulladékáram keretében kezelik az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól (e-hulladékok) szóló 2012/19/EU irányelv[12] értelmében, a kezelt textíliák bekerülnek a települési hulladékáramokba, ahol a probléma esetleg kevésbé ismert.

Korlátozott mértékben továbbra is folyamatban van az Unióban a perfluoroktán-szulfonsav és sói, valamint a perfluoroktán-szulfonil-fluorid (PFOS) gyártása. A PFOS fémmegmunkáló ipar általi felhasználása jelenti az anyag tervezett felhasználásából eredő PFOS-kibocsátások egyedüli megmaradt forrását. Az ilyen használattal kapcsolatban már sor került alternatív megoldások és helyettesítő anyagok tanulmányozására, amelyeket majd alkalmazni kell a PFOS használatának teljes megszüntetése érdekében.

A PFOA használata nagyon sokféle alkalmazásban széles körben elterjedt az Unióban, és valószínűleg jelentős kihívásokat támaszt a hulladék és a lehetséges szennyezőanyag-kibocsátás tekintetében. Ezen túlmenően az uniós intézkedési terv megállapítja, hogy bár a PFOS és a PFOA bekerült a Stockholmi Egyezménybe és a POP-rendeletbe, nemzetközi szinten további munka folyik más PFAS-vegyületekkel kapcsolatban – ideértve azt is, hogy Norvégia javasolta a perfluor-hexán-szulfonsav (PFHxS) felvételét a Stockholmi Egyezménybe –, valamint uniós szinten is. Ezért a vegyi anyagokra vonatkozó uniós fenntarthatósági stratégia[13] intézkedéseket tartalmaz a PFAS Unióban és világszerte történő kezelésére vonatkozóan.

Végezetül az uniós intézkedési terv tervezetéről folytatott nyilvános konzultációra adott válaszok rámutattak a kommunikáció és a szerepvállalás terén jelentkező kihívásokra. A Bizottság és a tagállamok számára folyamatban van egy összehangolt fellépés szükségességének és hozzáadott értékének értékelése a POP anyagok területén – uniós szintű összehangolt tájékoztató kampányok –, figyelembe véve a tagállamok azon kötelezettségét, hogy a 2003/4/EK irányelv alapján[14] terjesszék a POP anyagokra vonatkozó környezeti információkat. Már sor került a POP anyagokra vonatkozó információk terjesztésének javítására az ECHA POP anyagokkal foglalkozó weboldalának fejlesztése és a vegyi anyagok nyomon követésére szolgáló információs platform (IPCheM) létrehozása révén. Mindazonáltal további felülvizsgálatra van szükség arra vonatkozóan, hogy milyen típusú terjesztésre van szükség ahhoz, hogy az érdekelt felek könnyebben megtalálhassák az információkat, különösen a POP anyagokkal kapcsolatos, folyamatban lévő tevékenységeket illetően.

[12] Az Európai Parlament és a Tanács 2012/19/EU irányelve (2012. július 4.) az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól (HL L 197., 2012.7.24., 38. o.)

[13] COM(2020) 667 final

[14] Az Európai Parlament és a Tanács 2003/4/EK irányelve (2003. január 28.) a környezeti információkhoz való nyilvános hozzáférésről és a 90/313/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 41., 2003.2.14., 26. o.).s